

Ατομική αξιολόγηση - μια πύλη προς
την παιδοκεντρική δικαιοσύνη:
**Περίληψη της έρευνας
FOCUS στην Ευρώπη**

Working together
for children in criminal
proceedings

Δεκέμβριος 2021

Terre des hommes
Helping children worldwide.

Το FOCUS συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα "Δικαιώματα, Ισότητα, Ιθαγένεια" της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αποποίηση ευθύνης

Η ατομική αξιολόγηση των παιδιών σε ποινικές διαδικασίες στην Ευρώπη: Σύνοψη της έρευνας αντιπροσωπεύει τις απόψεις του/της συντάκτη και αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του/της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες	Error! Bookmark not defined.
Σχετικά με το πρόγραμμα FOCUS	Error! Bookmark not defined.
Εισαγωγή.....	Error! Bookmark not defined.
Αποτελέσματα χωρών	Error! Bookmark not defined.
 Βουλγαρία.....	8
 Ελλάδα.....	8
 Σερβία	8
 Ολλανδία.....	9
 Ρουμανία	9
Μερικά συμπεράσματα της επισκόπησης FOCUS	11
Βασικές συστάσεις	12

Ευχαριστίες

Η περίληψη της έρευνας FOCUS αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου FOCUS και αποτελεί συστατικό στοιχείο μιας σειράς εργαλείων και πηγών του FOCUS. Η επισκόπηση εγγράφων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η έρευνα και οι διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν σε εθνικό επίπεδο κατά την περίοδο Φεβρουαρίου - Οκτωβρίου 2020 αποτέλεσαν τον πυρήνα του έργου FOCUS, θέτοντας τα θεμέλια για τις δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων, την πιλοτική εφαρμογή εργαλείων και διαδικασιών αξιολόγησης και τη συνηγορία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τα κύρια πορίσματα αναπτύχθηκαν για τη διαδικασία πιλοτικής εφαρμογής που θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του FOCUS το 2021 στη Βουλγαρία, την Ολλανδία, τη Σερβία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα.

Η Annemieke Wolthuis, ερευνήτρια, διαμεσολαβήτρια και εκπαιδεύτρια και η Silvia Randazzo, εμπειρογνώμονας σε θέματα παιδικής δικαιοσύνης, ανέλαβαν ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη της έρευνας, ενώ έλαβαν πολύτιμη συμβολή από τους συνεργάτες μας - Κέντρο Δικαιωμάτων του Παιδιού (Σερβία), Defence for Children (Ολλανδία), SAPI (Βουλγαρία), Terre des hommes Ελλάδας και Terre des hommes Ρουμανίας το FOCUS και την Mariama Diallo, περιφερειακή υπεύθυνη προγράμματος Πρόσβαση στη δικαιοσύνη, περιφερειακό γραφείο της Terre des hommes για την Ευρώπη και την Orinda Gjoni, Regional Project Coordinator του FOCUS.

Σχετικά με το πρόγραμμα FOCUS

Το FOCUS¹, ένα συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση πρόγραμμα (2020 - 2022), επικεντρώθηκε στην προώθηση και υποστήριξη της εφαρμογής των νομικών υποχρεώσεων της ΕΕ για τη διενέργεια **ατομικών αξιολογήσεων των αναγκών και των συνθηκών των παιδιών που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες, είτε ως θύματα, είτε ως ύποπτοι, είτε ως κατηγορούμενοι**. Οι υποχρεώσεις αυτές ορίζονται σε τρεις οδηγίες της ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών², τα δικαιώματα των θυμάτων³ και τις δικονομικές εγγυήσεις⁴ αντίστοιχα, όπως μεταφέρθηκαν στο εθνικό δίκαιο και ενίοτε συμπληρώθηκαν από αυτό.

Απώτερος στόχος του έργου είναι να στηρίξει τη δικαιοσύνη με επίκεντρο το παιδί και να διασφαλίσει ότι τα παιδιά που έρχονται σε επαφή με το νόμο, ως θύματα και ως παραβάτες, λαμβάνουν εξατομικευμένη φροντίδα και έχουν πρόσβαση σε εξατομικευμένη υποστήριξη και αντιμετώπιση, μεταξύ άλλων μέσω διαδικασιών επανορθωτικής δικαιοσύνης. Οι συνεργάτες του FOCUS θεωρούν την εφαρμογή μιας **ισχυρής και διεπιστημονικής διαδικασίας ατομικής αξιολόγησης ως πύλη προς την παιδοκεντρική δικαιοσύνη**. Το Focus επιδίωξε ειδικότερα να:

1. Να κάνει τις πρακτικές συστηματικής ατομικής αξιολόγησης να εφαρμόζονται συχνότερα στα παιδιά που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες.
2. Να αναπτύξει τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις δεξιότητες των επαγγελματιών της δικαιοσύνης των νέων σχετικά με τα πρότυπα, τα εργαλεία, τις μεθόδους και τις διαδικασίες για τη χρήση της διεπιστημονικής ατομικής αξιολόγησης με παιδιά σε ποινικές διαδικασίες.
3. Να ενισχύσει τις γνώσεις και τις ικανότητες των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και να ενδυναμώσει τα παιδιά ώστε να γίνουν φορείς αλλαγής και υποστηρικτές της δικαιοσύνης με επίκεντρο το παιδί.

Το έργο διευκόλυνε τη μάθηση μέσω της διεθνούς αμοιβαίας ανταλλαγής πρακτικών μεταξύ των πέντε χωρών-στόχων: Βουλγαρία, Ελλάδα, Σερβία, Ρουμανία και Ολλανδία. Οι συνεργάτες του FOCUS εντόπισαν κενά μεταξύ θεωρίας και πρακτικής σχετικά με την εφαρμογή των πρακτικών ατομικής αξιολόγησης, κενά τα οποία αντιμετωπίστηκαν με την παροχή στους επαγγελματίες νέων, πρακτικών εργαλείων και πόρων για την εφαρμογή και τη συστηματοποίηση της διαδικασίας και της πρακτικής ατομικής αξιολόγησης στις χώρες τους.

Τα κύρια εργαλεία και οι πηγές του FOCUS που αναπτύχθηκαν είναι:

1. Τα πρότυπα FOCUS: παρέχουν κατευθυντήριες αρχές για τη διενέργεια ατομικών αξιολογήσεων για παιδιά που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (εργαλείο).
2. Το εργαλείο αυτοαξιολόγησης για τα Πρότυπα FOCUS: συνοδεύει τα Πρότυπα FOCUS και ενισχύει τους ενδιαφερόμενους και τους επαγγελματίες να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα Πρότυπα υλοποιούνται ή μπορούν να υλοποιηθούν καλύτερα στην πρακτική τους ή στα εθνικά τους συστήματα (εργαλείο).
3. Το εργαλείο χαρτογράφησης FOCUS: βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να επανεξετάσουν την κατάσταση ανάπτυξης των επιμέρους διαδικασιών αξιολόγησης (εργαλείο)

¹ <https://tdh-europe.org/our-work/focus-on-my-needs-working-together-for-children-in-criminal-proceedings-/7144>

² EU Directive 2011/92 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography.

³ EU Directive 2012/29 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime.

⁴ EU Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings.

4. Ο πίνακας αναφοράς FOCUS για την πρόοδο βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να προσδιορίσουν δράσεις για την επίτευξη βελτιώσεων (εργαλείο)
5. Το εργαλείο πιλοτικού σχεδιασμού FOCUS: βοηθά τα ενδιαφερόμενα μέρη να σχεδιάσουν πιλοτικές δραστηριότητες για τη βελτίωση των ατομικών διαδικασιών αξιολόγησης (εργαλείο)
6. Η περίληψη της έρευνας FOCUS για την ατομική αξιολόγηση παιδιών στην Ευρώπη (πηγές)
7. Διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που εφαρμόζονται στις ατομικές πρακτικές αξιολόγησης (πηγές)
8. Ερωτήσεις και Απαντήσεις για την Ατομική αξιολόγηση - μια πύλη προς μια παιδοκεντρική δικαιοσύνη: Βασικές έννοιες και συχνές ερωτήσεις (πηγές).
9. Το υλικό του FOCUS για την ανάπτυξη ικανοτήτων: το εγχειρίδιο κατάρτισης, η πλατφόρμα τεχνικής διεπαφής και η ενότητα ηλεκτρονικής εκμάθησης.

Εισαγωγή

Μία από τις πρώτες δραστηριότητες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος FOCUS on my needs: ήταν η ανασκόπηση του πλαισίου και των υφιστάμενων ερευνών και έργων που προσδιορίζουν ή περιγράφουν τις υφιστάμενες πρακτικές διεπιστημονικής ατομικής αξιολόγησης.

Στο πλαίσιο της ανασκόπησης, διεξήχθη έρευνα των εθνικών συστημάτων των πέντε εμπλεκόμενων χωρών. Στις χώρες αυτές περιλαμβάνονται η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Σερβία, οι Κάτω Χώρες και η Ρουμανία. Πραγματοποιήθηκε επίσης βιβλιογραφική ανασκόπηση και συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενους φορείς για τον εντοπισμό βασικών τοπικών έργων, με στόχο τη συλλογή εμπειριών και συστάσεων των χωρών που αφορούν εργαλεία διεπιστημονικής αξιολόγησης των αναγκών των παιδιών και τη δημιουργία συνεργειών και γεφυρών με τα εν εξελίξει έργα.

Η ανασκόπηση δείχνει ότι οι πρακτικές διεπιστημονικής ατομικής αξιολόγησης έχουν αποκτήσει αυξημένη σημασία μετά την εφαρμογή της οδηγίας 2012/29/ΕΕ της ΕΕ, η οποία θεσπίζει ελάχιστες προδιαγραφές για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, και της οδηγίας 2016/800/ΕΕ, η οποία προβλέπει διαδικαστικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες.

Ωστόσο, η εφαρμογή ατομικών εργαλείων αξιολόγησης τόσο για τα παιδιά-θύματα όσο και για τα παιδιά-ύποπτα ή κατηγορούμενα για έγκλημα, παρεμποδίζεται από την έλλειψη εναρμονισμένων κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων, αρχών κατάρτισης, παρακολούθησης και ανταλλαγής πληροφοριών. Η έρευνα εντόπισε σχετικές πληροφορίες σχετικά με ειδικά εργαλεία αξιολόγησης των παιδιών-θυμάτων, ιδίως σε σχέση με τη βία. Τα αποτελέσματα περιλάμβαναν επίσης ελπιδοφόρες πρακτικές, όπως καθιερωμένα μέσα, πρακτικές ενιαίας εξυπηρέτησης για τα παιδιά-θύματα, όπως το μοντέλο Barnahus, καθώς και μηχανισμούς ακρόασης φιλικούς προς τα παιδιά για τα παιδιά ύποπτα και/ή κατηγορούμενα για έγκλημα.

Αποτελέσματα ανά χώρα

Η έρευνα διεξήχθη στις πέντε χώρες του έργου μέσω μιας γραπτής επισκόπησης και μέσω συνεντεύξεων με επαγγελματίες και νέους. Τα κύρια αποτελέσματα συνοψίζονται παρακάτω:

Βουλγαρία

- ◆ Έλλειψη κοινής αντίληψης της ατομικής αξιολόγησης, επίσης λόγω της έλλειψης σύνδεσης μεταξύ του συστήματος πρόνοιας και του συστήματος δικαιοσύνης.
- ◆ Υποσχόμενες πρακτικές που εισήχθησαν από ΜΚΟ και ορισμένες πιλοτικές εμπειρίες, αλλά δεν έχουν συνέχεια.
- ◆ Έλλειψη εξειδικευμένων εργαλείων για την ατομική αξιολόγηση σε ποινικές διαδικασίες - τόσο για τα παιδιά θύματα όσο και για τα παιδιά ύποπτα/κατηγορούμενα.
- ◆ Το σύστημα προστασίας χρησιμοποιεί έντυπα αξιολόγησης κινδύνου για όλα τα παιδιά και για τη διαχείριση των υποθέσεων.

Ελλάδα

- ◆ Σημαντικές νομικές μεταρρυθμίσεις ενίσχυσαν το καθεστώς και την υποστήριξη των παιδιών που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες.
- ◆ Οι διατάξεις της Οδηγίας για τα θύματα δεν έχουν ενσωματωθεί πλήρως.
- ◆ Η αξιολόγηση των παιδιών υπόπτων και παραβατών πραγματοποιείται κυρίως από τους επιμελητές ανηλίκων στους οποίους ανατίθεται η υπόθεση ενός παιδιού με εντολή του εισαγγελέα.
- ◆ Δεν υπάρχουν σταθερές δομές και πρέπει να εξαλειφθούν τα εμπόδια για να εξασφαλιστεί η επαρκής διενέργεια των ατομικών αξιολογήσεων.

Σερβία

- ◆ Η εξατομικευμένη αξιολόγηση των παιδιών που είναι ύποπτοι και κατηγορούνται για έγκλημα ρυθμίζεται από τον νόμο περί ανηλίκων και τον κώδικα ποινικής δικονομίας και διενεργείται κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.
- ◆ Εκτός από τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το ποινικό αδίκημα, ο δικαστής διαπιστώνει την ηλικία του παιδιού, αξιολογεί την ωριμότητά του, το περιβάλλον και τις συνθήκες διαβίωσής του, καθώς και άλλα γεγονότα σχετικά με το παιδί.
- ◆ Η αρχική αξιολόγηση για τα παιδιά και τους νέους σε κέντρα παιδικής προστασίας/πρόνοιας είναι σε ισχύ.

- ◆ Δεν υπάρχει υποχρέωση ατομικής αξιολόγησης για τα παιδιά-θύματα εγκλήματος και δεν υπάρχουν αρκετά εξειδικευμένα προγράμματα υποστήριξης για τα παιδιά μετά το έγκλημα.

Ολλανδία

- ◆ Στην περίπτωση των παιδιών θυμάτων, ο νόμος απαιτεί τη διενέργεια ατομικής αξιολόγησης για τον εντοπισμό ειδικών αναγκών προστασίας και τον προσδιορισμό του κατά πόσον και πώς τα θύματα μπορούν να επωφεληθούν από κατάλληλα μέτρα, εξετάζοντας τη δευτερογενή θυματοποίηση, τον εκφοβισμό και τα αντίποινα. Η ατομική αξιολόγηση διενεργείται κυρίως σε αστυνομικό επίπεδο.
- ◆ Στην περίπτωση των παιδιών που είναι ύποπτα και κατηγορούνται για κάποιο έγκλημα, το Συμβούλιο Προστασίας του Παιδιού διεξάγει έρευνα σχετικά με τις προσωπικές συνθήκες του παιδιού. Η ατομική αξιολόγηση για τα παιδιά αυτά διενεργείται συνήθως σε μεταγενέστερο στάδιο της ποινικής διαδικασίας.
- ◆ Η χρήση του Εθνικού Εργαλείου για την Ποινική Δικαιοσύνη των Νέων (Εργαλείο LI J) από τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς είναι θετική. Το εργαλείο αυτό περιλαμβάνει διαγνωστικό έλεγχο και αξιολόγηση κινδύνου και χρησιμοποιείται για την παροχή συμβουλών σχετικά με την επιβολή ποινών και την καταλληλότερη παρέμβαση.
- ◆ Το ολλανδικό σύστημα δικαιοσύνης για τους νέους δεν συμμορφώνεται ακόμη πλήρως με τα πρότυπα της ΕΕ και δεν διαθέτει ένα ολιστικό και ολοκληρωμένο σύστημα ατομικής αξιολόγησης τόσο για τα παιδιά-θύματα όσο και για τα παιδιά-υπόπτους.

Ρουμανία

- ◆ Καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την εξυπηρέτηση του συμφέροντος των παιδιών κατά περίπτωση, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για περισσότερους πόρους, κατάρτιση και διεπιστημονική προσέγγιση.
- ◆ Δεν υπάρχουν σαφή πρότυπα ποιότητας για τις ατομικές αξιολογήσεις και οι υπάρχουσες πρωτοβουλίες ατομικής αξιολόγησης δεν είναι βιώσιμες ελλείψει διαρθρωτικών θεσμικών παρεμβάσεων.
- ◆ Το σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών παρουσιάζει άνιση ανάπτυξη μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών. Υπάρχει έλλειψη υπηρεσιών εντοπισμού, έγκαιρης παρέμβασης και μηχανισμών καταγραφής, παραπομπής και παρακολούθησης των υποθέσεων υπόπτων/κατηγορούμενων παιδιών σε τοπικό και ιδίως σε επίπεδο αγροτικών περιοχών.
- ◆ Υπάρχει ανάγκη για δικαστήρια και δικαστές εξειδικευμένους σε θέματα παιδιών, ξεχωριστές αίθουσες ακροάσεων και αίθουσες αναμονής φιλικές προς τα παιδιά.

Ορισμένα συμπεράσματα από την ανασκόπηση του FOCUS

Υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις σχετικά με τις ατομικές αξιολογήσεις για τα παιδιά-θύματα, τα παιδιά-υποπτα και τα άτομα που κατηγορούνται για τη διάπραξη αδικήματος, οι οποίες επισημαίνονται στην ανασκόπησή μας:

- ◆ Δεν υπάρχει πάντοτε σαφής πρόβλεψη στο νομικό και πολιτικό πλαίσιο σχετικά με την υποχρέωση διενέργειας ατομικών αξιολογήσεων και για τις δύο ομάδες παιδιών.
- ◆ Δεν υπάρχουν σαφή πρότυπα ποιότητας για τον τρόπο διεξαγωγής ατομικών αξιολογήσεων.
- ◆ Σε ορισμένες χώρες, δεν υπάρχουν σαφείς διαδικασίες ή εργαλεία.
- ◆ Στις χώρες όπου υπάρχουν διαδικασίες και εργαλεία για ατομική αξιολόγηση, δεν έχουν σαφή, καθορισμένο σκοπό και/ή δεν διεξάγονται συστηματικά.
- ◆ Η γνώση των αρχών και των προτύπων εφαρμογής της ατομικής αξιολόγησης μεταξύ των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά είναι περιορισμένη.
- ◆ Οι ψηφιακές γνώσεις των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά είναι ελλιπείς, με αποτέλεσμα οι ψηφιακές δεξιότητες των παιδιών να πρέπει να περιλαμβάνονται στην αξιολόγηση, καθώς συχνά διαδραματίζουν επίσης κεντρικό ρόλο στην ίδια τη διάπραξη του αδικήματος.

Βασικές συστάσεις

- ◆ Ενσωμάτωση των διαφόρων πρακτικών σε ένα συνεκτικό και ολιστικό σύστημα, όπου οι ατομικές αξιολογήσεις διεξάγονται συστηματικά και σύμφωνα με πρότυπα υψηλής ποιότητας.
- ◆ Μάθηση από τις υποσχόμενες πρακτικές που αφορούν τα παιδιά-θύματα (π.χ. τα μοντέλα Barnahus και τα μοντέλα για παιδιά-ύποπτα/κατηγορούμενα, όπως το ολλανδικό εργαλείο LI J).
- ◆ Επένδυση στην ανάπτυξη ικανοτήτων των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες.
- ◆ Επικέντρωση και επένδυση στη συνεργασία και το συντονισμό μεταξύ των υπηρεσιών προστασίας και δικαιοσύνης.
- ◆ Ανάπτυξη ισχυρών, διεπιστημονικών ατομικών αξιολογήσεων σε εθνικό επίπεδο, μέσω:
  - ▶ Διαμόρφωσης μιας κοινής αντίληψης για το τι είναι η ατομική αξιολόγηση
  - ▶ Συμμετοχής ή έναρξης συναντήσεων και συζητήσεων σχετικά με τις ατομικές αξιολογήσεις για το περιεχόμενο και κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων της διαδικασίας (έρευνα, δικαστική διαδικασία) και μεταξύ των διαφόρων φορέων (εισαγγελείς, αστυνομία, κοινωνικοί λειτουργοί κ.λπ.)
  - ▶ Δημιουργίας μιας συνεκτικής προσέγγισης/συστήματος με την ενσωμάτωση διαφόρων πρακτικών
  - ▶ Οικοδόμησης διαδικασιών συνεργασίας προκειμένου να αποφευχθεί η επανάληψη της εργασίας και να διασφαλιστεί ότι ολόκληρη η διαδικασία εξελίσσεται ομαλά για το παιδί
  - ▶ Ανάπτυξης εξειδικευμένων δεξιοτήτων για τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες
  - ▶ Εύρεσης τρόπων υποστήριξης της δυναμικότητας και των πόρων

ακολουθήσέ μας

Terre des hommes in Europe

tdh-europe.org
twitter.com/TdhEurope
www.facebook.com/TdhEurope

Terre des hommes Hellas

www.facebook.com/tdh.greece
twitter.com/tdh_greece

Terre des hommes Romania

tdh.ro
www.facebook.com/TdhRomania

Child Circle

www.childcircle.eu
twitter.com/ChildCircle.EU

Child Rights Center, Serbia

cpd.org.rs
www.facebook.com/Centarzapravadeteta

Defence for Children The Netherlands

www.defenceforchildren.nl
twitter.com/DefenceChildren
www.facebook.com/DefenceForChildrenNL

Social Activities and Practice Institute, Bulgaria

www.sapibg.org/bg
www.facebook.com/sapibg

Το FOCUS συγχρηματοδοτείται
από το Πρόγραμμα Δικαιώματα,
Ισότητα και Ιθαγένεια της
Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020)

